

Sygn. akt III AUa 1613/18

WYROK

W IMIENIU RZECZYPOSPOLITEJ POLSKIEJ

Dnia 9 kwietnia 2019 r.

Sąd Apelacyjny w Gdańsku – III Wydział Pracy i Ubezpieczeń Społecznych

w składzie:

Przewodniczący:	SSA Maciej Piankowski
Sędziowie:	SSA Jerzy Andrzejewski SSA Małgorzata Gerszewska (spr.)
Protokolant:	sekretarz sądowy Urszula Kowalska

po rozpoznaniu w dniu 9 kwietnia 2019 r. w Gdańsku

sprawy S. S.

przeciwko Zakładowi Ubezpieczeń Społecznych Oddział w G.

o prawo do emerytury

na skutek apelacji Zakładu Ubezpieczeń Społecznych Oddział w G.

od wyroku Sądu Okręgowego w Gdańsku VII Wydziału Pracy i Ubezpieczeń Społecznych z dnia 9 października 2018 r., sygn. akt VII U 2862/18

I) zmienia punkt 2 zaskarżonego wyroku i nie stwierdza odpowiedzialności organu rentowego za nieustalenie ostatniej okoliczności niezbędnej do wydania decyzji;

II) nie obciąża S. S. kosztami zastępstwa procesowego pozwanego w postępowaniu apelacyjnym.

SSA Małgorzata Gerszewska SSA Maciej Piankowski SSA Jerzy Andrzejewski

Sygn. akt III AUa 1613/18

UZASADNIENIE

Decyzją z dnia 8 czerwca 2018 r. Zakład Ubezpieczeń Społecznych Oddział w G. odmówił ubezpieczonemu S. S. prawa do emerytury w obniżonym wieku emerytalnym z tytułu pracy w szczególnym warunkach z uwagi na niespełnienie warunków nabycia tego prawa, przewidzianych przepisami ustawy z dnia 17 grudnia 1998 r. o emeryturach i rentach z Funduszu Ubezpieczeń Społecznych (Dz. U. z 2018 poz. 1270 ze zm.), dalej: ustawa, w postaci braku 15 lat pracy w warunkach szczególnych. Pozwany organ rentowy wskazał, iż do stażu pracy w warunkach szczególnych nie zaliczył ubezpieczonemu okresu zatrudnienia od dnia 10 maja 1979 r. do dnia 15 września 1990 r. w Wojewódzkim Przedsiębiorstwie (...) w G. na stanowisku kierowcy, ponieważ przedłożona przez ubezpieczonego dokumentacja w

postaci: świadectw pracy, legitymacji ubezpieczeniowej, kartoteki wynagrodzeń, umowy o pracę oraz angaży za lata 1979 i 1980 nie potwierdzają jednoznacznie, że w powyższym okresie zajmował stanowisko kierowcy samochodu ciężarowego powyżej 3,5 ton. Zakład wskazał, że na dzień 1 stycznia 1999 r. ubezpieczony udokumentował 8 lat, 3 miesiące i 15 dni okresów pracy w szczególnych warunkach oraz 25 lat, 1 miesiąc i 25 dni okresów składkowych.

Odwołanie od powyższej decyzji wniósł ubezpieczony S. S., wnosząc o jej zmianę oraz przyznanie wnioskowanego świadczenia, jak również dopuszczenie dowodu z zeznań świadków na okoliczność charakteru i rodzaju wykonywanej pracy.

W odpowiedzi na odwołanie ubezpieczonego, pozwany organ rentowy wniósł o jego oddalenie, podtrzymując argumentację zaprezentowaną w uzasadnieniu spornej decyzji oraz o zasądzenie od ubezpieczonego na rzecz organu rentowego kosztów procesu, w tym kosztów zastępstwa procesowego według norm przepisanych.

Sąd Okręgowy wyrokiem z dnia 9 października 2018 r. zmienił zaskarżoną decyzję stwierdzając jednocześnie odpowiedzialność pozwanego za nieustalenie ostatniej okoliczności niezbędnej do wydania decyzji.

Z ustaleń Sądu wynika, że S. S., urodzony dnia (...), z zawodu ślusarz, kierowca, w dniu 28 maja 2018 r. złożył wniosek o emeryturę w obniżonym wieku emerytalnym z tytułu pracy w szczególnym warunkach, nie jest członkiem Otwartego Funduszu Emerytalnego, wymagany wiek 60 lat ubezpieczony ukończył (...). W toku postępowania przed organem rentowym udowodnił, według stanu na dzień 1 stycznia 1999 r., staż sumaryczny 25 lat, 1 miesiąca i 25 dni (w tym 25 lat, 1 miesiąc i 25 dni okresów składkowych), jednakże nie udowodnił wymaganych 15 lat pracy w warunkach szczególnych.

W spornym okresie od dnia 10 maja 1979 r. do dnia 15 września 1990 r. S. S. był zatrudniony w pełnym wymiarze czasu pracy w Wojewódzkim Przedsiębiorstwie (...) z siedzibą w G. na stanowisku kierowcy samochodu ciężarowego. Początkowo zatrudniony był na 14 dniowy okres próbny a następnie 24 maja 1979 r. na czas nieokreślony. W przedmiotowych umowach wskazano, że ubezpieczonemu powierzono obowiązki kierowcy kat. „C”. Tożsame stanowisko widnieje w karcie obiegowej przyjęt z dnia 8 maja 1979 r. oraz zaświadczeniu o braku przeciwwskazań do kierowania pojazdami kat. „C” wydanym przez psychologa z Przychodni (...) w G. z dnia 7 kwietnia 1979 r.

Z informacji dotyczących kategorii zaszeregowania pracownika z dnia 30 kwietnia 1979 r. oraz 2 stycznia 1980 r. wynika, że wnioskodawca był zatrudniony na stanowisku kierowcy kat. „C” w Wojewódzkim Przedsiębiorstwie (...) z siedzibą w G.. Z kolei w karcie informującej o posiadanych kategoriach prawa jazdy, zostało potwierdzone przez Wojewódzkie Przedsiębiorstwo (...) z siedzibą w G., że ubezpieczony posiadał ważne prawo jazdy m.in. na motocykle, samochody osobowe, samochody ciężarowe o dopuszczalnym ciężarze całkowitym do 3.500 kg, pojazdy samochodowe o dopuszczalnym ciężarze całkowitym powyżej 3.500 kg z wyjątkiem autobusów, a także na pojazdy z przyczepą o dopuszczalnym ciężarze całkowitym powyżej 750 kg. W powyższej karcie wskazano również, że ubezpieczony został zarejestrowany do zawodu kierowcy w dniu 22 września 1978 r.

Pracę ubezpieczonego w Wojewódzkim Przedsiębiorstwie (...) z siedzibą w G. jako kierowcy samochodów ciężarowych powyżej 3,5 tony w tym cementowozem, S. – wywrotką, S. – (...), K. potwierdzili zatrudnieni z nim równoległe świadkowie: W. M. (kierowca) oraz K. S. (tokarz). Samochodami tymi przewożone były masy budowlane: kruszywa i piasek oraz gotowe betonowe elementy. Natomiast na bazie był tylko jeden samochód, który nie był ciężarowy i należał do zaopatrzeniowca.

Ubezpieczonego, przesłuchany w charakterze strony, wskazał, że podczas zatrudnienia w Wojewódzkim Przedsiębiorstwie (...) z siedzibą w G. jeździł samochodem marki S. (...) o ładowności 4,5 tony, następnie K. dłuższą wywrotką oraz cementowozem o ładowności 10 ton i że w tamtym okresie nie jeździł innym samochodem niż ciężarowy.

Powyższy stan faktyczny Sąd ustalił na podstawie dokumentacji zgromadzonej w aktach niniejszej sprawy, jak również w aktach rentowych pozwanego organu oraz aktach osobowych i płacowych ubezpieczonego ze spornych okresów,

których prawdziwość i rzetelność nie była przez żadną ze stron kwestionowana oraz zeznań świadków W. M. oraz K. S. bowiem jako osoby obce, nie zainteresowane wynikiem postępowania, a jednocześnie zatrudnione w spornych okresach w tych samych zakładach pracy, w ocenie Sądu zasługują na walor wiarygodności, tym bardziej, że ich zeznania razem z pozostałym zgromadzonym w sprawie materiałem dowodowym – w tym zeznaniami wnioskodawcy – tworzą zwartą i logiczną całość.

W świetle poczynionych ustaleń faktycznych Sąd uznał odwołanie skarżącego S. S. za zasadne - wnioskodawca legitymuje się wymaganym 15-letnim stażem pracy w szczególnych warunkach, co sprawia, iż stanowisko organu emerytalnego odmawiające wnioskodawcy prawa do wcześniejszej emerytury, nie jest słuszne. Fakt wykonywania przez ubezpieczonego pracy w szczególnych warunkach w tymże okresie znajduje potwierdzenie w zebranych w sprawie materiale dowodowym (świadczenie pracy z dnia 14 września 1990 r., umowie o pracę z dnia 24 maja 1979 r., umowie o pracę z dnia 10 maja 1979 r., informacji o zaszeregowaniu z dnia 30 kwietnia 1979 r., informacja o zaszeregowaniu z dnia 2 stycznia 1980 r., zaświadczeniu lekarskim z dnia 7 kwietnia 1979 r., karcie obiegowej przyjęć z dnia 8 maja 1979 r. oraz odpisie karty informacyjnej o posiadanych kategoriach prawa jazdy) oraz w zeznaniach świadków.

Sąd przytoczył treść art. 184 ustawy z dnia 17 grudnia 1998 r. o emeryturach i rentach z Funduszu Ubezpieczeń Społecznych (Dz. U. z 2018 poz. 1270 ze zm.), dalej: ustawa oraz § 4 rozporządzenia Rady Ministrów z dnia 7 lutego 1983 r. w sprawie wieku emerytalnego dla pracowników zatrudnionych w szczególnych warunkach lub w szczególnym charakterze. Wskazał, że w wykazie A – prac w szczególnych warunkach, których wykonywanie uprawnia do niższego wieku emerytalnego – stanowiącym załącznik do rozporządzenia w dziale VIII (W transporcie i łączności) pod pozycją 2 wskazano prace kierowców samochodów ciężarowych o dopuszczalnym ciężarze całkowitym powyżej 3,5 tony, specjalizowanych, specjalistycznych (specjalnych).

Zgodnie z przepisem § 2 ust. 1 i 2 powołanego wyżej rozporządzenia okresami pracy uzasadniającymi prawo do świadczeń na zasadach określonych w rozporządzeniu są okresy, w których praca w szczególnych warunkach lub w szczególnym charakterze jest wykonywana stale i w pełnym wymiarze czasu pracy obowiązującym na danym stanowisku pracy.

Okresy pracy, o których mowa w ust. 1, stwierdza zakład pracy, na podstawie posiadanej dokumentacji, w świadectwie wykonywania prac w szczególnych warunkach, wystawionym według wzoru stanowiącego załącznik do przepisów wydanych na podstawie § 1 ust. 2 rozporządzenia, lub w świadectwie pracy (§ 2 ust. 2). Zgodnie jednak z utartą praktyką i orzecnictwem w postępowaniu przed sądem okresy zatrudnienia w szczególnych warunkach lub w szczególnym charakterze, przewidziane rozporządzeniem Rady Ministrów z dnia 7 lutego 1983r. w sprawie wieku emerytalnego pracowników zatrudnionych w szczególnych warunkach lub w szczególnym charakterze mogą być ustalane także innymi środkami dowodowymi niż dowód z zaświadczenia z zakładu pracy (por. uchwała Sądu Najwyższego z dnia 10 marca 1984 r., III UZP 6/84 oraz uchwała Sądu Najwyższego z dnia 21 września 1984 r. III UZP 48/84), a więc wszelkimi dopuszczalnymi przez prawo środkami dowodowymi. I takie postępowanie zostało przez Sąd przeprowadzone.

W konkluzji Sąd Okręgowy na mocy art. 477¹⁴ § 2 k.p.c. w związku z cytowanymi wyżej przepisami, zmienił zaskarżoną decyzję organu rentowego z dnia 8 czerwca 2018 r. i przyznał ubezpieczonemu S. S. prawo do emerytury z tytułu pracy w szczególnych warunkach od dnia 1 maja 2018 r. (tj. od pierwszego dnia miesiąca złożenia wniosku o prawo do emerytury – k. 1-3 akt rentowych – jako daty spełnienia ostatniej przesłanki). Sąd Okręgowy wziął pod uwagę fakt, iż wniosek o emeryturę ubezpieczony złożył w dniu 28 maja 2018 r., oraz dyspozycję art. 129 ust. 1 cyt. ustawy, zgodnie z którym świadczenia wypłaca się poczynając od dnia powstania prawa do tych świadczeń, nie wcześniej jednak niż od miesiąca w którym zgłoszono wniosek.

Działając na podstawie art. 118 ust. 1a ustawy, Sąd Okręgowy w punkcie 2 wyroku stwierdził odpowiedzialność pozwanego organu rentowego za nie ustalenie ostatniej okoliczności niezbędnej do wydania decyzji – mając na uwadze fakt, iż w toku postępowania sądowego ubezpieczony nie przedłożył żadnej nowej dokumentacji, nie

pojawiły się również żadne inne nowe okoliczności mając wpływ na prawo do wnioskowanego świadczenia. W związku z powyższym należało uznać, iż przy tak zgromadzonym materiale dowodowym, możliwe było poczynienie prawidłowych ustaleń w przedmiocie zatrudnienia ubezpieczonego w okresie od dnia 10 maja 1979 r. do dnia 15 września 1990 r. w Wojewódzkim Przedsiębiorstwie (...) w G. na stanowisku kierowcy samochodu ciężarowego o dopuszczalnym ciężarze całkowitym powyżej 3,5 tony, a tym samym wydanie decyzji uwzględniającej powyższy okres pracy ubezpieczonego w szczególnych warunkach i ustalającej prawo ubezpieczonego do emerytury w obniżonym wieku emerytalnym z tytułu pracy w szczególnych warunkach.

Apelację od wyroku wywiódł pozwany zaskarżając go w części tj. w zakresie pkt 2 zarzucając mu naruszenie prawa materialnego tj. art. 118 ust. 1a ustawy z dnia 17 grudnia 1998 roku o emeryturach i rentach z Funduszu Ubezpieczeń Społecznych (j.t. Dz. U. z 2018 roku, poz. 1270 ze zm.) poprzez stwierdzenie odpowiedzialności organu rentowego za nieustalenie ostatniej okoliczności niezbędnej do wydania decyzji, zaś dopiero uzupełnienie materiału dowodowego w postaci zeznań świadków pozwoliło na ustalenie okoliczności niezbędnej do wydania decyzji.

W świetle powyższych zarzutów pozwany wniósł o zmianę wyroku w zaskarżonym zakresie poprzez:

1) stwierdzenie braku odpowiedzialności organu rentowego za nieustalenie ostatniej okoliczności niezbędnej do wydania decyzji.

2) zasądzenie od ubezpieczonego na rzecz organu rentowego kosztów zastępstwa procesowego według norm przepisanych w postępowaniu apelacyjnym

ewentualnie

o jego uchylenie w zaskarżonym zakresie oraz przekazanie Sądowi I instancji do ponownego rozpoznania, pozostawiając temu sądowi rozstrzygnięcie o kosztach.

Zdaniem organu rentowego Sąd I instancji dopuścił się naruszenia art. 118 ust. 1a ustawy FUS uznając, że przy zgromadzonym materiale dowodowym możliwe było poczynienie prawidłowych ustaleń w przedmiocie zatrudnienia ubezpieczonego w okresie od 10 maja 1979 r. do dnia 15 września 1990 r. w Wojewódzkim Przedsiębiorstwie (...) w G. na stanowisku kierowcy samochodu ciężarowego o dopuszczalnym ciężarze całkowitym powyżej 3,5 ton.

Organ rentowy podniósł, że z samych dokumentów nie wynikało, aby ubezpieczony wykonywał faktycznie pracę w warunkach szczególnych warunkach jako kierowca samochodów ciężarowych powyżej 3,5 ton lecz jedynie to, że był zatrudniony jako kierowca kat. C, nie było dowodów świadczących o wykonywaniu przez niego w stałym i pełnym wymiarze czasu pracy jako kierowca samochodów ciężarowych powyżej 3,5 ton. Zachodziła zatem konieczność uzupełnienia materiału dowodowego przez Sąd w postaci przeprowadzenia dowodu z zeznań świadków. Do podobnych wniosków doszedł również Sąd I instancji, który wyraźnie wskazał w uzasadnieniu zaskarżonego wyroku, że faktyczny rodzaj pracy ubezpieczonego jako kierowcy samochodu ciężarowego powyżej 3,5 tony został potwierdzony zeznaniami świadków W. M. oraz K. S..

W świetle powyższego dopiero uzupełnienie materiału dowodowego w postaci zeznań świadków pozwoliło w pełni oraz ponad wszelką wątpliwość ustalić w przedmiocie zatrudnienia ubezpieczonego na stanowisku kierowcy samochodu ciężarowego o dopuszczalnym ciężarze całkowitym powyżej 3,5 ton. Nie zachodziły zatem przesłanki do stwierdzenia odpowiedzialności organu rentowego za nieustalenie okoliczności niezbędnej do wydania decyzji. Pozwany na poparcie swego stanowiska odwołał się do wyroku Sądu Apelacyjnego w Gdańsku z dnia 24 maja 2016 roku, sygn. III AUa 232/16 (Legalis), iż: Skoro dopiero na podstawie przeprowadzonego postępowania dowodowego przed sądem I instancji (zeznania świadków, przesłuchanie w charakterze strony ubezpieczonego) można było poczynić ustalenia w zakresie posiadania przez wnioskodawcę stażu ogólnego w wymiarze 25 lat, nie można było stwierdzić odpowiedzialności Zakładu Ubezpieczeń Społecznych Oddział za nieustalenie ostatniej okoliczności niezbędnej do wydania decyzji.

Wskazując na powyższe pozwany wniósł o uwzględnienie apelacji

Sąd Apelacyjny zważył, co następuje:

Apelacja pozwanego zasługuje na uwzględnienie.

Stosownie do treści art. 118 ust. 1a ustawy o emeryturach i rentach z Funduszu Ubezpieczeń Społecznych, w razie ustalenia prawa do świadczenia lub jego wysokości orzeczeniem organu odwoławczego za dzień wyjaśnienia ostatniej okoliczności niezbędnej do wydania decyzji uważa się również dzień wpływu prawomocnego orzeczenia organu odwoławczego, jeżeli organ rentowy nie ponosi odpowiedzialności za nieustalenie ostatniej okoliczności niezbędnej do wydania decyzji. Organ odwoławczy, wydając orzeczenie, stwierdza odpowiedzialność organu rentowego. Przez wyjaśnienie „ostatniej niezbędnej okoliczności” trzeba rozumieć wyjaśnienie ostatniej okoliczności koniecznej do ustalenia samego istnienia prawa wnioskodawcy do świadczenia. Wydanie przez organ rentowy niezgodnej z prawem decyzji odmawiającej wypłaty świadczenia w sytuacji, gdy było możliwe wydanie decyzji zgodnej z prawem, w szczególności, gdy ubezpieczony wykazał wszystkie przesłanki świadczenia oznacza, że opóźnienie w spełnieniu świadczenia jest następstwem okoliczności, za które organ rentowy ponosi odpowiedzialność, choćby nie można było mu zarzucić niestaranności w wykładni i zastosowaniu prawa (por. wyrok Sądu Najwyższego z 25 stycznia 2005 r., sygn. akt I UK 159/04, OSNP nr 19/2005, poz. 308). Wydanie jednak błędnej decyzji w sytuacji, gdy organ rentowy nie dysponował wystarczającym materiałem dowodowym pozwalającym na ustalenie prawa wnioskodawcy do żądanego świadczenia, nie skutkuje obciążeniem organu odpowiedzialnością z tego tytułu. Skoro zatem w niniejszej sprawie do ustalenia prawa wnioskodawcy S. S. do emerytury doszło dopiero na podstawie materiału dowodowego zgromadzonego w toku postępowania sądowego, w szczególności na podstawie zeznań świadków - niedopuszczalnych w postępowaniu przed organem rentowym, akt osobowych skarżącego Sąd odwoławczy nie znalazł podstaw do stwierdzenia odpowiedzialności pozwanego za nieustalenie ostatniej okoliczności niezbędnej do wydania decyzji. Samo świadectwo pracy wnioskodawcy, angaż, potwierdzające zatrudnienie na stanowisku kierowcy kategorii C, kartoteki zarobkowe nie pozwalały pozwanemu na wyprowadzenia wniosków zgodnych z żądaniem ubezpieczonego i przyjęcie, że stale i w pełnym wymiarze czasu pracy w okresie zatrudnienia w Wojewódzkim Przedsiębiorstwie (...) w G. wykonywał pracę kierowcy samochodu ciężarowego o ciężarze całkowitym pow. 3.5 tony. Dopiero zgromadzony w toku postępowania sądowego materiał dowodowy (w tym zwłaszcza zeznania świadków) pozwolił na dokonanie odmiennego ustalenia. Zasadnym zatem było nie stwierdzenie odpowiedzialności pozwanego.

Z tego względu na zasadzie art. 386 § 1 k.p.c. Sąd Apelacyjny orzekł jak w punkcie I wyroku.

O kosztach Sąd orzekł stosownie do treści art. 102 k.p.c.

Tytułem wstępu przypomnieć należy, że w procesie cywilnym istnieją dwie podstawowe zasady rozstrzygania o kosztach procesu: odpowiedzialności za wynik procesu oraz kosztów niezbędnych i celowych, które statuuje art. 98 k.p.c. Co do zasady zatem sam fakt przegrania procesu stanowi podstawę do zastosowania omawianej wyżej regulacji. Strona przegrywająca sprawę – zarówno materialnie, jak i formalnie – niezależnie od ewentualnej winy w prowadzeniu procesu, ponosi również finansową odpowiedzialność za koszty poniesione przez przeciwnika niezbędne do celowego dochodzenia praw i celowej obrony (por. postanowienie Sądu Najwyższego z dnia 23 lutego 2012 r., V CZ 146/11, LEX nr 1147818).

Niespornym jest, że to organ rentowy jest stroną wygrywającą sprawę – jego apelacja została wszak uwzględniona. W ocenie Sądu Apelacyjnego okoliczności rozpoznawanej sprawy przemawiają jednak za odstąpieniem od obciążania S. S. kosztami zastępstwa procesowego pozwanego w postępowaniu apelacyjnym na podstawie art. 102 k.p.c.

W myśl przywołanego przepisu prawa procesowego, w wypadkach szczególnie uzasadnionych Sąd może zasądzić od strony przegrywającej tylko część kosztów albo nie obciążać jej w ogóle kosztami. Przepis ten ustanawia zasadę słuszności, będącą odstępstwem od zasady odpowiedzialności za wynik procesu i jest przejawem tzw. prawa

sędziowskiego. Jego celem jest zapobieżenie wydaniu orzeczenia o kosztach procesu, które byłoby niesprawiedliwe, sprzeczne z powszechnym odczuciem sprawiedliwości oraz zasadami współżycia społecznego.

Przypomnieć należy, że zgodnie z przywołanym wyżej przepisem art. 118 ust. 1a ustawy FUS organ odwoławczy, jakim jest Sąd, wydając orzeczenie, stwierdza odpowiedzialność organu rentowego. Jest to zatem obowiązek Sądu nie wymagający inicjatywy strony. W sytuacji zatem gdy Sąd niezasadnie, bo nie mając ku temu podstaw faktycznych i prawnych, stwierdza odpowiedzialność Zakładu Ubezpieczeń Społecznych za nieustalenie ostatniej okoliczności niezbędnej do wydania decyzji uwzględnienie apelacji organu nie powinno rodzić negatywnych konsekwencji dla ubezpieczonego - błędem Sądu orzekającego nie można bowiem obciążać strony. Obciążenie ubezpieczonego kosztami należnymi pozwanemu z tytułu zastępstwa procesowego byłoby niewątpliwie sprzeczne ze społecznym poczuciem sprawiedliwości.

Mając powyższe na względzie Sąd Apelacyjny na zasadzie art. 102 k.p.c. orzekł jak w punkcie II wyroku.

SSA Jerzy Andrzejewski SSA Maciej Piankowski SSA Małgorzata Gerszewska